

Sygn. akt V ACa 1173/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 marca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie V Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Marcin Strobel

Sędziowie: SA Bogdan Świerczakowski

SO (del.) Ewa Kukielka-Próchnicka (spr.)

Protokolant: sekretarz sądowy Izabela Katryńska

po rozpoznaniu w dniu 27 marca 2018 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa Województwa (...)

przeciwko I. K.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 15 marca 2016 r., sygn. akt IV C 733/14

I. oddala apelację;

II. zasądza od I. K. na rzecz Województwa (...) kwotę 8100 zł (osiem tysięcy sto złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Ewa Kukielka-Próchnicka Marcin Strobel Bogdan Świerczakowski

Sygnatura akt V ACa 1173/17

UZASADNIENIE

Województwo (...) pozwem z dnia 14 kwietnia 2014 roku skierowanym przeciwko I. K. wniosło o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną w postaci umowy sprzedaży ruchomości: 4 sztuk pojazdów S. P. B. B., 26 sztuk pojazdów S. P. M. B., 3 sztuk przenośnych modułów (...) z funkcją ładowania, 1 sztuki pojazdu demonstracyjnego S. P., 40 sztuk zestawów ochronnych, stwierdzonej fakturą VAT numer (...) z dnia 30 grudnia 2011 roku, zawartą pomiędzy I. K. a „A. in (...) sp. z o.o. z siedzibą w B. w celu zaspokojenia wierzytelności Województwa (...) w wysokości 408.408,00 zł, stwierdzonej tytułem egzekucyjnym numer (...) z dnia 16 sierpnia 2011 roku wraz z odsetkami liczonymi jak od zaległości podatkowych.

W odpowiedzi na pozew pozwana wniosła o oddalenie powództwa, wskazując, iż zakup przedmiotowych pojazdów dokonany w dniu 30 grudnia 2011 roku był „kompensatą wcześniej wydatkowanych środków pieniężnych” oraz podniosła, iż była wierzycielem spółki (...).

Wyrokiem z dnia 15 marca 2016 roku Sąd Okręgowy w Warszawie uznał za bezskuteczną w stosunku do Województwa (...) umowę sprzedaży ruchomości: 4 sztuk pojazdów S. P. B. B., 26 sztuk pojazdów S. P. M. B., 3 sztuk przenośnych modułów (...) z funkcją ładowania, 1 sztuki pojazdu demonstracyjnego S. P., 40 sztuk zestawów ochronnych, stwierdzoną fakturą VAT numer (...) z dnia 30 grudnia 2011 roku, zawartą pomiędzy I. K. a „A. in (...) Sp. z o.o. z siedzibą w B. celem zaspokojenia wierzytelności Województwa (...) w wysokości 408.408,00 zł, stwierdzonej tytułem egzekucyjnym numer (...) (...).2.1.2011 z dnia 16 sierpnia 2011 roku – do wysokości wierzytelności powoda w kwocie 408.408 zł wraz z odsetkami liczonymi jak od zaległości podatkowych.

Swoje rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych:

Przedmiotem działającej od 2008 roku spółki (...) in (...) były usługi turystyczne promujące Polskę. Jej prezesem w latach 2008-2012 był były mąż I. W. K..

Dnia 20 lipca 2009 roku A. in (...) Sp. z o.o. zawarła z Województwem (...) umowę o dofinansowanie projektu „Wzrost konkurencyjności (...) Sp. z o.o. w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa (...) na lata 2007-2013”, którego przedmiotem było dofinansowanie inwestycji w innowacyjne S.-e. Wartość projektu została określona na 711.796,80 zł, z czego przyznano dofinansowanie pochodzące ze środków dotacji w kwocie 408.408,00 zł. W przypadku stwierdzenia wykorzystania całości lub części środków niezgodnie z przeznaczeniem lub w przypadku rozwiązania umowy beneficjent był zobowiązany do zwrotu dofinansowania wraz z odsetkami jak dla zaległości podatkowych.

W dniach 24-27 stycznia 2011 roku, podczas kontroli trwałości projektu, stwierdzono nieprawidłowości związane z realizacją projektu. Z uwagi na powyższe pismem z dnia 17 lutego 2011 roku Marszałek Województwa (...) na podstawie § 19 umowy o dofinansowanie rozwiązał bez wypowiedzenia umowę z A. in (...) Sp. z o.o. i wezwał do zwrotu kwoty 408.408,00 zł wraz z odsetkami jak dla zaległości podatkowych.

Dnia 16 sierpnia 2011 roku został wystawiony przeciwko (...) Sp. z o.o. administracyjny tytuł wykonawczy na kwotę należności głównej. W związku z powyższym zostało wszczęte postępowanie egzekucyjne przeciwko spółce (...) in (...), w którym nie ustalono żadnego majątku ruchomego, rachunków bankowych ani źródeł dochodu, jednak ustalono, iż A. in (...) zbyła pojazdy S. na rzecz I. K..

Dnia 30 grudnia 2011 roku A. in (...) Sp. z o.o. wystawiła fakturę Vat za sprzedaż 4 pojazdów S. P. B. B., 26 pojazdów S. P. M. B., 3 przenośnych modułów (...) z funkcją ładowania, pojazdu demonstracyjnego S. P. B. B., 40 zestawów ochronnych za kwotę 420.009,76 zł, w której jako nabywcę i odbiorcę wskazano I. K., prowadzącą działalność gospodarczą pod nazwą W. J..

Po nabyciu ww. pojazdów S. pozwana nie mogła ich wykorzystywać na usługi turystyczne, z uwagi na fakt, iż zostały one zabezpieczone jako dowód w ramach postępowania karnego o wyłudzenie dotacji unijnych i kierowanie grupą przestępczą przeciwko jej mężowi W. K. (1). Po odzyskaniu sprzętu w 2014 roku pozwana sukcesywnie sprzedawała sprzęt w celu zaspokojenia swoich potrzeb finansowych.

Problemy (...) spółki (...) rozpoczęły się pod koniec 2010 roku i wynikały m.in. z wycofania się ze współpracy spółki (...) oraz kryzysu na rynku usług turystycznych. Wobec czego na koniec 2011 roku spółka (...) nie miała środków pieniężnych, a jedynymi wartościowymi ruchomościami były ww. pojazdy S.. Spółka nie posiadała także żadnych nieruchomości, a zadłużenie względem jej kontrahentów wynosiło około 40 000 złotych.

23 stycznia 2012 roku M. K. poinformowała W. K. (1), iż w dokumentacji nie ma umowy pożyczki zawartej pomiędzy (...) sp. z o.o. a I. K.. Umowa pożyczki pomiędzy (...) sp. z o.o. a I. K. nie była zgłaszana do Urzędu Skarbowego, a na koncie spółki nie odnotowano wpłaty środków z tytułu umowy pożyczki od I. K..

I. K. w dniu 9 marca 2012 roku zawarła z J. R. umowę sprzedaży (...) udziałów spółki (...) sp. z o.o. o wartości nominalnej 13.500 złotych.

I. K. była udziałowcem w spółce (...), w której pełniła funkcję wiceprezesa a W. K. (1) (jej mąż) prezesa. I. K. współpracowała gospodarczo również z firmą (...) sp. z o.o., w której prezesem był W. K. (1).

W dniu 24 września 2012 roku W. K. (1) złożył pozew o rozwód. Wyrokiem z dnia 11 lutego 2014 roku Sąd Okręgowy w Warszawie orzekł rozwód związku małżeńskiego W. K. (1) i I. K..

Na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego Sąd Okręgowy poczynił następujące rozważania prawne:

W ocenie Sądu Okręgowego pozwana w przedmiotowej sprawie posiada legitymację bierną procesową, albowiem w procesie o uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzyciela, osoba trzecia, która wskutek tej czynności uzyskała korzyść majątkową, zachowuje legitymację bierną także wtedy, gdy przed doręczeniem pozwu rozporządziła uzyskaną korzyścią na rzecz innej osoby. Zgodnie z art. 527 § 1 k.c. przesłankami żądania uznania czynności za bezskuteczną w stosunku do wierzyciela są: istnienie godnego ochrony interesu wierzyciela w postaci wierzytelności, dokonanie przez dłużnika ważnej czynności prawnej, uzyskanie przez osobę trzecią korzyści majątkowej, pokrzywdzenie wierzycieli, świadomość dłużnika pokrzywdzenia wierzyciela, świadomość osoby trzeciej o pokrzywdzeniu wierzyciela lub też możliwość powzięcia takiej informacji przy zachowaniu przez dłużnika należytej staranności oraz żądanie przez wierzyciela uznania danej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego.

Sąd Okręgowy wskazał, iż w toku postępowania powód dowiódł, że jest wierzycielem A. in (...) Sp. z o.o., bowiem przysługuje mu względem dłużnika wierzytelność z tytułu zwrotu dofinansowania projekty „Wzrost konkurencyjności A. in (...) Sp. z o.o. w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa (...) na lata 2007-2013”. Wysokość wierzytelności została określona w drodze decyzji administracyjnej z dnia 19 kwietnia 2011 roku na kwotę 408.408,00 zł, którą to Sąd jest związany w toku niniejszego postępowania.

Sąd Okręgowy wskazał, iż czynność dokonana przez dłużnika tj. A. in (...) Sp. z o.o. niewątpliwie prowadziła do osiągnięcia korzyści majątkowej przez osobę trzecią tj. I. K., która uzyskała korzyść majątkową w postaci własności ruchomości pojazdów S..

Sąd I instancji stwierdził, iż w niniejszym stanie faktycznym doszło do pokrzywdzenia wierzyciela tj. Województwa (...), bowiem de facto dłużnik nie uzyskał w zamian za sprzedaż ruchomości żadnego ekwiwalentu i stał się niewypłacalny. Ponadto, w ocenie Sądu Okręgowego spółka (...) in (...) działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, albowiem przekazała jedyny swój majątek w postaci ruchomości tj. pojazdów S. bez uzyskania ekwiwalentu, mając tym samym świadomość o istnieniu swoich zobowiązań.

W niniejszym postępowaniu została również spełniona przesłanka świadomości osoby trzeciej o pokrzywdzeniu wierzyciela lub o możliwości powzięcia takiej informacji przy zachowaniu należytej staranności. Sąd Okręgowy ustalając powyższe oparł się na art. 527 § 3 k.c. wskazując, iż pozwaną oraz prezesa zarządu spółki A. in (...) w dniu zawierania umowy sprzedaży z dnia 30 grudnia 2011 roku łączył stosunek małżeński, jak również powiązania zawodowe.

Z uwagi na powyższe, pozwanej w toku procesu nie udało się obalić domniemania wynikającego z art. 527 § 3 k. c.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pełnomocnik pozwanej, który zaskarżył ww. wyrok w całości, wnosząc jednocześnie o jego zmianę poprzez oddalenie powództwa w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego tj.:

a. art. 527 § 1 – 3 k.c. poprzez niewłaściwe jego zastosowanie polegające na przyjęciu przez Sąd Okręgowy, że powódka wypełniła przesłanki odpowiedzialności z tytułu „skargi pauliańskiej” w sytuacji, gdy powód nie wykazał przesłanek odpowiedzialności pozwanej – co skutkowało przyjęciem, że w stosunku do pozwanej można uznać za bezskuteczną czynność prawną – umowę sprzedaży ruchomości oznaczonych na fakturze VAT nr (...) z dnia 30 grudnia 2011 roku,

b. art. 531 § 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie przy ocenie odpowiedzialności pozwanej, w sytuacji gdy rzeczy ruchome będące przedmiotem umowy z dnia 30 grudnia 2011 roku zostały zbyte przez pozwaną na rzecz innych osób („osób czwartych”), przez co pozwana utraciła legitymację bierną w niniejszym procesie,

2. naruszenie przepisów prawa procesowego, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, a w szczególności:

a. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, w szczególności przy ocenie szeroko rozumianej zasadności i warunków uznania czynności prawnej zawartej przez pozwaną z A. in (...) Sp. z o.o., przy ocenie których Sąd Okręgowy bezpodstawnie przyjął, że zachodziły okoliczności uzasadniające uznanie umowy sprzedaży ruchomości za bezskuteczną wobec powoda. Ponadto, Sąd niewłaściwie ocenił materiał dowodowy, co doprowadziło do uznania, iż materiał dowodowy daje podstawy do przyjęcia, iż uzasadnione jest uznanie bezskuteczności czynności pozwanej, jako zawartej z pokrzywdzeniem wierzyciela i uwzględnienie roszczeń powódki w całości. Niewłaściwie też zostały ocenione zeznania świadka W. K. (1) - w szczególności w zakresie niewypłacalności wierzyciela, zamiaru pokrzywdzenia wierzyciela oraz stosunku bliskości z pozwaną,

b. art. 328 § 2 k.p.c. poprzez nienależyte uzasadnienie wyroku w zakresie wyjaśnienia podstawy faktycznej i prawnej wyroku co do rozstrzygnięcia kwestii związanych z przyjęciem, że w stosunku do powódki zachodzą przesłanki uznania czynności prawnej zawartej przez pozwaną z A. in (...) Sp. z o.o. za bezskuteczną bez głębszej analizy stanowiska Sądu w tym zakresie – uniemożliwiając tym samym należytą kontrolę odwoławczą.

Powód, reprezentowany przez zawodowego pełnomocnika, wniósł o oddalenie apelacji i obciążenie pozwanej kosztami procesu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wywiedziona przez pozwaną nie zdołała podważyć prawidłowości rozstrzygnięcia Sądu I instancji i wobec jej bezzasadności podlegała oddaleniu - na podstawie art. 385 KPC.

Sąd Apelacyjny aprobuje ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy, podziela dokonaną przez ten Sąd ocenę materiału dowodowego oraz wyrażone w uzasadnieniu wyroku rozważania co do zasadności powództwa po spełnieniu przesłanek skargi pauliańskiej, wynikających z przepisu art. 527 k.c.

Sąd Apelacyjny, odnośnie podniesionego przez pozwaną zarzutu naruszenia przez Sąd I instancji prawa materialnego tj. art. 527 k.c. i 531§2 k.c.(braku legitymacji biernej), uznaje go w całości za nietrafiony. Sąd Apelacyjny aprobuje wyrażony przez Sąd Okręgowy pogląd, iż pozwana posiada legitymację bierną. W przedmiocie legitymacji biernej osoby trzeciej, która zbyła przedmioty uzyskane od dłużnika przy skardze pauliańskiej wskazać należy na ugruntowane również orzecznictwo Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych. W uchwale z dnia 24 lutego 2011 roku (II CZP 132/10, OSNC 2011, nr 10 poz. 112) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że w sprawie o uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzyciela, osoba trzecia, która w skutek tej czynności uzyskała korzyść majątkową, zachowuje legitymację bierną także wtedy, gdy przed doręczeniem pozwu rozporządziła uzyskaną korzyścią na rzecz innej osoby. Natomiast Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 30 września 2004 roku (IV CK 30/04) stwierdził, że odmienny pogląd niezasadnie wiązałby skargę pauliańską z przedmiotem, który dłużnik zbył i w razie dalszego jego zbycia pozbawiłby ją całkowicie znaczenia prawnego. Istotnym z punktu dochodzenia swoich roszczeń przez wierzycieli jest to, iż dla uznania za bezskuteczną czynności prawnej osoby trzeciej nie jest konieczne uprzednie lub jednoczesne uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika w procesie skierowanym przeciwko osobie trzeciej, to jednak uzyskanie takiego orzeczenia może ułatwiać rozstrzygnięcie sprawy przeciwko następcy prawnemu osoby trzeciej, przesądzając o ziszczeniu się przesłanek wynikających z art. 527 § 1 k.c. Mimo zatem pozbycia się uzyskanej korzyści, zarówno osoba trzecia, jak i następca prawny osoby trzeciej zachowują bierną legitymację procesową wynikającą, dla osoby trzeciej z art. 531 § 1 k.c., a dla następcy prawnego z art. 531 § 2 k.c. (tak Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2013 roku oraz Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie, I Wydział Cywilny z 2016-06-13, I ACa 407/15, Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2017 roku, III CSK 143/17).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie zasadny jest zarzut pozwanej z pkt 1a apelacji (niewłaściwego zastosowania art. 527 k.p.c.).

Warunkiem uwzględnienia skargi pauliańskiej jest to, aby zaskarżona czynność prawna pomiędzy dłużnikiem i osobą trzecią była dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, co wyjaśnia art. 527 § 2 KC. Według tego przepisu czynność prawna jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Z przepisu tego wynika, że musi istnieć związek przyczynowy pomiędzy niewypłacalnością dłużnika a dokonaną przez niego czynnością prawną z osobą trzecią. Istnienie tego związku jest wyłączone, gdy zaskarżona czynność prawna jest odpłatna, a uzyskany przez dłużnika ekwiwalent za przysporzenie majątkowe na rzecz osoby trzeciej, pozostaje w jego majątku albo zostaje przeznaczony na zaspokojenie wierzycieli (por. wyrok SN z dnia 7 grudnia 1999 r., I CKN 287/98).

Prawidłowe są ustalenia Sądu I instancji, poprzez przyjęcie, iż nie było umowy pożyczki pomiędzy pozwaną a spółką (...) in (...), albowiem w toku procesu pozwana powoływała się na umowę pożyczki, jednakże nie pamiętała ani jej daty tylko rok 2009, ani dokładnej kwoty, podając, iż było to ok. 400 000 zł, ani sposobu przekazania kwoty, wskazując, że był to raczej przelew. Tak samo świadek W. K. (1) nie pamiętał szczegółów tejże czynności. Fakt braku pożyczki potwierdzają także ustalenia w postępowaniu karnym, iż nie było przelewu żadnej kwoty w roku 2009 na rzecz A. in (...) od pozwanej, a z maila pracownika spółki z 17 stycznia 2012 roku wynika, iż umowy pożyczki również nie było w dokumentach spółki, nie zostały wreszcie wymienione dane tej umowy na fakturze z 30 grudnia 2011 roku w tytule kompensata. Nadto, słusznie Sąd Okręgowy ocenił relacje pozwanej z dłużnikiem, albowiem istotnym jest to, iż prezes zarządu dłużnika i pozwana byli małżeństwem, mieszkali razem, ale także współpracowali ze sobą zawodowo. Bez wątpliwości pozwana przy podjęciu rozmów odnośnie rozliczeń przy należytej staranności mogła powziąć informacje na temat stanu finansowego spółki, której była współnikiem oraz jak twierdzi żądała zwrotu pożyczki udzielonej spółce. W szczególności, w sytuacji, w której spółka (...) nie dysponowała środkami pieniężnymi, a jedynym jej majątkiem były przedmiotowe pojazdy S..

Podkreślić również należy, iż dokumenty dotyczące działalności gospodarczej pozwanej zostały jej zwrócone przez prokuraturę w dniu 16 lutego 2015 roku, zatem prawie rok przed wydaniem wyroku przez Sąd I instancji, wobec czego pozwana mogła poczynić starania o odnalezienie umowy pożyczki (skoro ją twierdziła, została zawarta na piśmie), mogła również ustalić przelew środków ze swoich rachunków bankowych. Pozwana wskazała, iż nie zawierała więcej umów pożyczek na taką kwotę ze spółka (...). W świetle powyższego podkreślić należy, iż nie prawdziwe i nieuzasadnione jest twierdzenie pozwanej, iż umowa pożyczki złożona przy apelacji została przedstawiona dopiero na tym etapie postępowania, bo pozwana miała zatrzymane w postępowaniu karnym dokumenty dotyczące jej firmy, a tylko dlatego, iż to świadek W. K. (1) złożył ją na zobowiązanie Sądu do innej sprawy cywilnej. Zatem dowód taki jest spóźniony w rozumieniu art. 381 k.p.c., wobec czego podlegał oddaleniu. Celem art. 381 k.p.c. jest dążenie do koncentracji procesu i zachęcania stron do przedstawienia całego materiału procesowego w pierwszej instancji oraz przyspieszenia postępowania apelacyjnego. W myśl art. 381 k.p.c. pominięcie nowych faktów i dowodów jest możliwe wtedy, gdy strona mogła je powołać przed sądem pierwszej instancji i już wtedy istniała potrzeba powołania się na te dowody (por. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 28 lutego 2017 roku I Aca 884/16). Nie ulega zatem wątpliwości, iż w niniejszej sprawie pozwana wskazując na umowę pożyczki, winna ją przedstawić przed Sądem Okręgowym, a niemożność jej przedstawienia nie wynikała z faktu zatrzymania dokumentów do postępowania karnego, bowiem dokumenty zostały jej zwrócone przez prokuraturę ponad rok przed wydaniem wyroku przez Sąd I instancji.

Logiczne i przekonujące są rozważania Sądu Okręgowego związane z oceną relacji istniejącej między stronami czynności I. K. i W. K. (1), która to czynność w konsekwencji doprowadziła do faktu niewypłacalności dłużnika i pokrzywdzenia wierzyciela tj. powoda. Podkreślić należy, iż kompensata wierzytelności może mieć miejsce jeżeli jest wymagalna wierzytelność po stronie wierzyciela, czy znana w ogóle jest jej wysokość. W niniejszej sprawie ani pozwana, ani świadek W. K. (2) nie potrafili powyższego wskazać, a co istotne nie zostały ujęte te dane w fakturach stanowiących dowód przeniesienia własności rzeczy ruchomych objętych pozwem. W przedmiotowej

sprawie oczywiste jest, iż w konsekwencji dokonania zaskarżonej czynności prawnej dłużnik stał się niewypłacalny, albowiem nie uzyskał ekwiwalentu za przeniesioną własność pojazdów S., które były jego jedynym majątkiem. Przepis zawarty w art. 527 § 2 KC posługuje się pojęciem „niewypłacalności” dłużnika oraz „niewypłacalności w wyższym stopniu” niż przed dokonaniem czynności. Każda z tych postaci uzasadnia przyjęcie istnienia pokrzywdzenia wierzyciela. Dla uznania czynności prawnej za dokonaną z pokrzywdzeniem wierzycieli nie jest wymagane ustalenie określonej skali bądź stopnia niewypłacalności dłużnika w odniesieniu do stanu, jaki istniał przed dokonaniem zaskarżonej czynności prawnej. Wystarczy więc jakiegokolwiek pogorszenie możliwości zaspokojenia się wierzycieli. W razie spełnienia przesłanek zawartych w tym przepisie, uznaniu za bezskuteczną podlega cała czynność prawna dokonana przez dłużnika z osobą trzecią, a nie jej część, chociażby na skutek dokonania zaskarżonej czynności prawnej wierzyciel utracił jedynie częściowo możliwość zaspokojenia się z majątku dłużnika w stosunku do stanu, jaki istniał przed dokonaniem tej czynności prawnej. Stopień pogorszenia się możliwości zaspokojenia wierzyciela, występującego ze skargą paulińską na podstawie art. 527 § 1 k.c., nie wpływa na zakres uwzględnienia powództwa wytoczonego na tej podstawie prawnej, w szczególności na ograniczenie co do wysokości bądź zakresu czynności prawnej uznanej za bezskuteczną (por. wyrok SN z dnia 5 czerwca 2002 r., II CKN 1336/00 oraz wyrok SN z dnia 15 czerwca 2007 r., II CSK 93/07). Argumentacja ta znajduje wzmocnienie w treści art. 533 KC., według którego osoba trzecia, która uzyskała korzyść majątkową wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli, może zwolnić od zadośćuczynienia roszczeniu wierzyciela żądającego uznania czynności prawnej za bezskuteczną, jeżeli zaspokoi tego wierzyciela albo wskaże mu wystarczające do jego zaspokojenia mienie dłużnika.

Podkreślić należy, iż prowadzone postępowanie egzekucyjne z inicjatywy powoda nie doprowadziło do zaspokojenia jego roszczenia, jak również do ujawnienia jakiegokolwiek innego majątku dłużnika, z którego powód mógłby się zaspokoić.

W świetle powyższego samym za bezzasadne należy uznać pozostałe zarzuty procesowe pozwanej wskazane w pkt 2 a i b apelacji (naruszenia: art. 328 § 2 k.p.c. i art. 233 k.p.c.)

Uzasadnienie zaskarżonego wyroku zostało sporządzone zgodnie z wymogami art. 328 § 2 kpc. Sąd ustalił fakty, które uznał za udowodnione, wskazał dowody, na których się oparł czyniąc poszczególne ustalenia i oraz wyjaśnił podstawę prawną rozstrzygnięcia. Wbrew twierdzeniom pozwanej uznać należy, że Sąd I instancji oceniając zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie przekroczył przysługujących mu uprawnień w ramach art. 233 § 1 kpc. Wniesiona apelacja stanowi jedynie polemikę z prawidłowym rozstrzygnięciem Sądu Okręgowego. Ustalenia faktyczne poczynione zostały na podstawie wszechstronnej analizy zebranego materiału dowodowego, którego ocena nie wskazuje błędów natury faktycznej czy logicznej oraz jest zgodna ze wskazaniami wiedzy i doświadczenia życiowego.

Na marginesie należy też wskazać, iż nawet w przypadku uznania, iż umowa pożyczki miała miejsce to umowę sprzedaży rzeczy ruchomych z dnia 30 grudnia 2011 roku również należy uznać za bezskuteczną wobec powoda albowiem zgodnie z wyrażonym przez Sąd Najwyższy stanowiskiem w wyroku 9 września 2013 roku (III CSK 114/12) zwolnienie się od zadośćuczynienia roszczeniu wierzyciela może być skuteczne jedynie wtedy, gdy wartość wskazanego mienia odpowiada uzyskanej przez osobę trzecią korzyści majątkowej i gdy mienie to może rzeczywiście służyć zaspokojeniu wierzyciela. Podzielając wyrażony w uzasadnieniu tego wyroku pogląd, Sąd Apelacyjny wskazuje, iż umowa sprzedaży ruchomości zawarta tytułem dationis in solutum skutkuje pokrzywdzeniem wierzycieli dłużnika, chociaż spełnione przez niego świadczenie na rzecz pozwanej odpowiada w sensie ekonomicznym świadczeniu wynikającemu z wcześniej zaciągniętego, wymagalnego zobowiązania i chociaż w ten sposób zaspokojone zostały zobowiązania obciążające majątek dłużnika na podstawie umowy pożyczki. Zagadnienie, czy czynność prawna dłużnika będąca wykonaniem ciążącego na nim zobowiązania, w tym czynność datio in solutum, może być przedmiotem skargi paulińskiej, był już rozważany w orzecznictwie Sądu Najwyższego, dlatego trzeba przypomnieć stanowisko przyjmowane w dotychczasowym orzecznictwie. I tak w wyroku z dnia 23 lipca 2003 r., II CKN 299/01, Sąd Najwyższy podkreślił, że „art. 527 k.c. ma również zastosowanie do czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z jednym tylko z wierzycieli, jeżeli jest to czynność naruszająca wynikającą z ustawy lub umowy kolejność zaspokajania wierzycieli; innymi słowy, jeżeli dłużnik dowolnie dokonał uprzywilejowania niektórych spośród jego wierzycieli

kosztem pozostałych. Co do zasady czynność prawna dłużnika będąca wykonaniem zobowiązania nie jest objęta zakresem skargi pauliańskiej, nie ma zatem co do zasady podstaw do zaskarżenia takiej czynności dokonanej przed dłużnika z jednym tylko z wierzycieli. Dłużnik ma bowiem obowiązek spełnić świadczenie, a w razie wielości wierzycieli ma prawo dokonać swobodnego wyboru wierzyciela, którego spłaci i z tego tytułu nie można czynić mu zarzutu, że pokrzywdził pozostałych. W niektórych jednak sytuacjach należy uznać, że spełnienie świadczenia i zaspokojenie tylko jednego z wierzycieli odpowiada przesłankom z art. 527 k.c. Ma to miejsce m.in. wtedy, gdy dłużnik, zamiast spełnienia świadczenia w sposób odpowiadający treści zobowiązania, spełnia inne świadczenie, w szczególności gdy przenosi na wierzyciela własność rzeczy lub prawa zamiast zapłaty sumy pieniężnej. W takim wypadku bowiem pozbawia pozostałych wierzycieli możliwości zaspokojenia się ze składnika majątkowego, który byłby dla nich dostępny, gdyby nie takie zaspokojenie jednego z wierzycieli, co stanowi niewątpliwie jego uprzywilejowanie kosztem pozostałych.”

Nadto, w wyroku z dnia 23 listopada 2005 r., II CK 225/05 Sąd Najwyższy skonstatował, że pogląd, według którego skarga pauliańska nie może mieć zastosowania do czynności dłużnika polegającej na spełnieniu świadczenia wobec wierzyciela, nawet gdyby czynność ta prowadziła do pokrzywdzenia pozostałych wierzycieli, dotyczy tylko takiej spłaty długu, która ściśle odpowiada zobowiązaniu zarówno pod względem rodzaju świadczenia, jak i sposobu oraz terminu spłaty. Jeżeli natomiast dłużnik na podstawie porozumienia z wierzycielem zaspokaja go w inny sposób niż przewidziany w pierwotnej umowie, nie ma przeszkód do objęcia takiej czynności skargą pauliańską.”

Jeżeli zatem dłużnik, nie dysponując gotówką umożliwiającą spłatę zobowiązania pieniężnego, jak jest to w niniejszej sprawie zawiera z wierzycielem – pozwaną - umowę kompensacji wierzytelności, poprzez przeniesienie własności ruchomości, która prowadzi do wygaśnięcia zobowiązania - pożyczki (art. 720 k.c.), to nie następuje zwykłe spełnienie świadczenia. Jest to zmiana pierwotnego świadczenia, która, jeżeli usuwa z majątku dłużnika aktywa w postaci jego ruchomości i uniemożliwia innym wierzycielom zaspokojenie się z nich, może być przedmiotem skargi przewidzianej w art. 527 § 1 k.c.

„Dłużnik ma wprawdzie - co do zasady - prawo wyboru wierzyciela, którego chce spłacić, dlatego sam fakt wyboru jednego z wierzycieli i spłacenie jego wierzytelności nie mogą być przedmiotem zarzutu z art. 527 § 1 k.c. W niektórych jednak sytuacjach przepis ten będzie miał zastosowanie, np. wtedy, gdy dłużnik dokonał wyboru wierzyciela w sposób arbitralny, prowadzący do uprzywilejowania go kosztem pozostałych, w okolicznościach, które wskazują na rychłą możliwość ogłoszenia upadłości i wyprowadzenie z majątku dłużnika istotnych składników, co może prowadzić do niemożności zaspokojenia się wierzycieli z przyszłej masy upadłości”. Stanowisko wyrażone w powołanych orzeczeniach zostało następnie zaaprobowane przez Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 5 lipca 2007 r., II CSK 118/07 oraz z dnia 22 października 2011 r., IV CSK 39/11.

W niniejszej sprawie przedmiotem skargi pauliańskiej jest czynność prawna dłużnika, dokonana z jednym z jego wierzycieli, w wyniku której dłużnik w celu zwolnienia się z zobowiązania spełnił za zgodą tego wierzyciela inne świadczenie (*datio in solutum*). Wiadomo, że prawidłowe wykonanie zobowiązania przez dłużnika może - co do zasady - nastąpić jedynie przez świadczenie określone w treści zobowiązania czyli zwrotu pożyczonych środków pieniężnych. Niekiedy może jednak dojść do zmiany przedmiotu świadczenia, czego przykładem jest przewidziane w art. 453 k.c. świadczenie zamiast wykonania. Według tego przepisu, zobowiązanie wygasa, gdy dłużnik w celu zwolnienia się z zobowiązania, za zgodą wierzyciela, spełnia inne świadczenie. W dotychczasowych orzeczeniach Sąd Najwyższy stał na stanowisku, że spełnienie świadczenia nie jest objęte zakresem skargi pauliańskiej tylko wtedy, gdy ściśle odpowiada treści zobowiązania, natomiast zaspokojenie wierzyciela w każdy inny sposób podlega zaskarżeniu. W wyroku z dnia 13 kwietnia 2012 r., III CSK 214/11 Sąd Najwyższy wskazał, że rozważając dopuszczalność objęcia skargą pauliańską czynności *datio in solutum* trzeba uwzględnić relacje między świadczeniami wtórnym i pierwotnym dotyczące przede wszystkim rodzaju obu świadczeń oraz ich wartości. Nie budzi wątpliwości, że zaskarżeniu powinna podlegać czynność prawna dłużnika, na podstawie której przeniósł on na jednego z wierzycieli własność rzeczy w zamian za spełnienie świadczenia pieniężnego i to rzeczy o wartości przewyższającej wysokość długu.”

Wobec powyższego, uznając apelację pozwanej za bezzasadną, Sąd Apelacyjny na mocy art. 385 k.p.c. orzekł, jak w punkcie I.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. oraz na podstawie § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. 2015 poz. 615 z późn. zm.) zasądzając od pozwanej na rzecz powoda kwotę 8100 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję – jak w punkcie II wyroku.